

VOLKSPARTIJ VOOR VRIJHEID EN DEMOCRATIE

JAARVERSLAG VAN DE SECRETARIS OVER HET JAAR 1952.

Het jaar 1952 stond in het teken van de verkiezing van leden van de Tweede Kamer der Staten-Generaal.

Aan het einde van het jaarverslag over 1951 werd vermeld, dat de Verkiezingsraad op 17 November en 8 December van dat jaar bijeen was geweest en de eerste belangrijke gebeurtenis in het jaar 1952 was de Buitengewone Algemene Vergadering van 12 Januari, welke overeenkomstig het Reglement op de candidaatsstelling voor leden van de Tweede Kamer der Staten-Generaal bijeen kwam ter bespreking van het besluit van de Verkiezingsraad over de in te dienen kandidatenlijsten. De samenstelling dezer lijsten gaf meer moeilijkheden dan gewoonlijk, daar rekening gehouden moest worden met de mogelijkheid van uitbreiding van het ledental der Tweede Kamer van 100 tot 150. De Regering toch had een zestal wetsontwerpen ingediend tot wijziging van de Grondwet, waaronder één om het aantal leden van de Tweede Kamer te brengen op 150.

Op 20 Februari kwamen deze wetsontwerpen na de openbare behandeling in de Tweede Kamer in stemming.

Het eerste, strekkende tot schrappen van bepalingen uit Hoofdstuk XIV omtrent de overgang naar een nieuwe rechtsorde, werd aangenomen met 51 tegen 36 stemmen, waarbij alle aanwezige leden van de V.V.D.-fractie tegen stemden.

Het tweede, tot uitbreiding van het aantal leden van de Tweede Kamer der Staten-Generaal werd na aanvaarding van een tweetal amendementen, één tot verlaging van het quorum, en één, dat de mogelijkheid van stemoverdracht opende, aangenomen met 67 tegen 20 stemmen, waarbij Mevrouw Fortanier-de Wit en de heer Zegering Hadders vóór het voorstel en de overige aanwezige leden van de V.V.D.-fractie tegen stemden.

Met dezelfde stemverhouding werd het derde voorstel, tot uitbreiding van het aantal leden der Eerste Kamer, aangenomen.

Het vierde voorstel, strekkende tot verlaging van de minimum leeftijd van het lidmaatschap van de Tweede Kamer en de Provinciale Staten werd met 63 tegen 24 stemmen aangenomen. Van de V.V.D.-fractie stemde alleen de heer Vonk tegen.

Het volgende voorstel, tot handhaving van de minimumleeftijd voor het lidmaatschap van de Eerste Kamer, werd met 73 tegen 14 stemmen aanvaard, waarbij de V.V.D.-fractie op de heer Vonk na tegenstemde.

Het zesde voorstel tot Grondwetsherziening, strekkende tot wijziging en aanvulling van de bepalingen betreffende de buitenlandse betrekkingen werd op 19 Maart door de Tweede Kamer met 72 tegen 10 stemmen aangenomen, waarbij de V.V.D.-fractie vóór stemde.

De behandeling van en de stemming over de zes door de Tweede Kamer aanvaardde wetsontwerpen tot Grondwetsherziening had in de Eerste Kamer een sensationeel verloop. Niet minder toch dan drie dezer voorstellen werden door de Eerste Kamer verworpen, t.w. dat inzake het schrappen van bepalingen omtrent de nieuwe rechtsorde met 34 tegen 16 stemmen, waarbij de V.V.D.-fractie tegen stemde; dat inzake de uitbreiding der Eerste Kamer met 29 tegen 21 stemmen, bij welke stemming de V.V.D.-fractie vóór stemde en dat betreffende de leeftijdsverlaging voor het lidmaatschap van de Tweede Kamer en de Provinciale Staten met 30 tegen 20 stemmen, waarbij onze Eerste Kamerleden Melenaar en Winkelaar vóór, en Louwes en De Vos van Steenwijk tegen stemden.

Door de Eerste Kamer werd aangenomen het voorstel tot uitbreiding van het aantal van de Tweede Kamer met 27 tegen 23 stemmen, waarbij de V.V.D.-fractie vóór stemde; het wetsontwerp tot handhaving van de minimum leeftijd van de leden der Eerste Kamer werd aangenomen met 43 tegen 7 stemmen, bij welke stemming de V.V.D.-fractie vóór stemde, terwijl tenslotte het wetsontwerp tot wijziging en aanvulling van de bepalingen betreffende de buitenlandse betrekkingen aangenomen werd met 44 tegen 5 stemmen, onder welke laatste die van de heren Louwes en De Vos van Steenwijk.

Hiermede was de behandeling in eerste lezing van de regeringsvoorstellen tot Grondwetsherziening beëindigd, waarna overeenkomstig de bepalingen van de Grondwet de Staten-Generaal werden ontbonden en voor beide Kamers der Staten-Generaal een nieuwe verkiezing noodzakelijk werd, welke voor de leden van de Tweede Kamer vrijwel samenviel met de periodieke aftreding.

Op zeer korte termijn na het bijeenkomen van de nieuw gekozen Staten-Generaal kwam het wetsontwerp tot verandering in de Grondwet,

streckende tot uitbreiding van het aantal leden van de Tweede Kamer der Staten-Generaal in tweede lezing in behandeling. Het werd door de Tweede Kamer op 23 Juli met 56 tegen 15 stemmen aangenomen. Van de V.V.D.-fractie stemden. Mevrouw Fortanier-de Wit en de heer Zegering Hadders vóór, de overige 7 leden tegen.

In de Eerste Kamer rees tegen dit wetsontwerp bezwaar, omdat daarin o.a. was opgenomen het openen van de mogelijkheid van stemoverdracht. Bij de stemming op 31 Juli verklaarden 28 leden zich vóór en 17 tegen het wetsontwerp, zodat het, aangezien het niet de gevraagde meerderheid der stemmen had gehaald, verworpen was. De aanwezige leden der V.V.D.-fractie stemden tegen.

Daar het voorstel tot Grondwetsherziening, strekkende tot handhaving van de minimum leeftijd van het lidmaatschap der leden van de Eerste Kamer geen zin meer had, toen dat tot verlaging dier leeftijd van het lidmaatschap voor de Tweede Kamer en de Provinciale Staten verworpen was, werd dit in tweede lezing niet behandeld.

Het enig nog overgebleven voorstel van deze partiële Grondwetsherziening, n.l. dat betreffende de buitenlandse betrekkingen, werd op 2 December door de Tweede Kamer in tweede lezing aangenomen met 66 tegen 7 stemmen, waarbij onze fractie vóór stemde. In verslagjaar heeft de Eerste Kamer dit wetsontwerp in tweede lezing nog niet behandeld.

Nadat in de Buitengewone Algemene Vergadering de kandidatenlijsten waren vastgesteld kon het Hoofdbestuur met kracht verder werken aan de voorbereiding voor het bijeen brengen van het Verkiezingsfonds en aan de te voeren propaganda voor de Tweede Kamer-verkiezingen 1952, waarbij het zich van de hulp van het Reclame-bureau Palm te Amsterdam heeft kunnen verzekeren. Een handicap bij het ontwerpen van de vereiste propaganda en reclame-middelen vormde de onzekerheid over de grootte van het Verkiezingsfonds. Een ontwerp-verkiezingsmanifest werd na voorbereiding van het Dagelijks Bestuur door het Hoofdbestuur vastgesteld in zijn vergadering van 22 Maart. In deze vergadering werd tevens aan de hand van een gehouden onderzoek een plan voor de te voeren propaganda opgesteld. Op diezelfde en de volgende dag werd te Birkhoven een sprekers-conferentie gehouden, waarin als inleiders optraden Mevrouw Mr J.M. Stoffels-van Haeften en de heren Mr H.F. van Leeuwen, Mr P.J. Oud, G.A. de Ridder, Mr H. van Riel en M.A. Wisselink.

In de Jaarlijkse Algemene Vergadering van 25 en 26 April werd het verkiezings-manifest vastgesteld en op de dag van de kandidaatstelling - Dinsdag 13 Mei - kon met de propaganda vanwege het Hoofdbestuur worden begonnen. Deze bestond behalve uit het houden van tal van openbare vergaderingen, waar onze Kamerleden en andere voornamstaande personen uit onze Partij het woord hebben gevoerd, in een uitgebreide advertentie-campagne, het bekend maken van het lijst nummer door middel van aanplakbiljetten in diverse afmetingen en van naambiljetten en het verspreiden van folders en strooibiljetten. Bovendien werden in door de Regering beschikbaar gestelde tijd rodevoeringen voor de radio gehouden door Mevrouw Fortanier-de Wit, Drs H.A. Korthals en Mr P.J. Oud.

Het voeren van de propaganda door middel van openbare vergaderingen ondervond een tegenslag, doordat Mr Oud op 26 Mei ziek werd en tot op de voorlaatste dag van de dag der stemming niet aan deze propaganda kon deelnemen. Hierdoor werd op de overige Kamerleden een extra zware last gelegd. Deze werd evenwel verlicht door de grote bereidwilligheid, waarmee de onder-voorzitter van de Partij, Mr H. van Riel, een groot deel van de taak van Mr Oud heeft overgenomen. Een woord van dank hiervoor mag niet achterwege blijven.

De advertentie-campagne werd gevoerd door het plaatsen van 14 verschillende advertenties in 74 verschillende dag-, nieuws- en weekbladen. De oplage van de dag- en nieuwsbladen, waaraan deze advertenties werden geplaatst, bedroeg 1.338.000 exemplaren, zodat deze zeker onder de ogen van 4 miljoen lezers zijn gekomen. De oplage van de weekbladen bedroeg 170.000 exemplaren met een lezerskring van zeker een half miljoen.

Vooral de eerste advertentie, de z.g. opinie-onderzoek advertentie, heeft een groot succes opgeleverd. Politieke propaganda in deze vorm was tevoren nog niet gevoerd, zodat hier van een nieuwe vondst mag worden gesproken. Uit het totaal ingekomen oplossingen van meer dan 17000 blijkt wel de grote belangstelling, die deze heeft ondervonden.

De advertentie-campagne werd, met uitzondering van Noord-Brabant en Limburg, over geheel Nederland gevoerd. Het voeren van een advertentie-campagne in de provincies Noord-Brabant en Limburg is onmogelijk, omdat alle katholieke bladen advertenties van andersgezinde politieke partijen weigeren. Trouwens ook "Trouw" en de andere Protestant-Christelijke

bladen nemen onze propaganda-advertenties niet op. De Parcel-groep weigert alle politieke advertenties evenals de Radiobode van de A.V.R.O. en Vrije Geluiden van de V.P.R.O. Aan de mogelijkheid om op democratische wijze voorlichting te geven aan het kiezerscorps ontbreekt in Nederland dus nog wel het een en ander. Zelfs de kleine advertentie op de voorpagina ter aankondiging van de door Mr Oud te houden Radiorede, waarvan de tekst niet anders inhield dan: Luister heden avond! Mr Oud spreekt! Kwart voor acht, Hilversum I, 402 meter, werd door genoemde dagbladen geweigerd.

Van de goed uitgevoerde en sprekende aanplakbiljetten werd een totaal van 53.000 exemplaren geplakt.

an de 10 door het Hoofdbestuur beschikbaar gestelde folders werden het volgende aantal exemplaren verspreid.

Folder: "Zonder gezond geld geen sociale zekerheid voor allen"	300.000	ex
"Geen gekooide Vrijheid"	200.000	"
"Weg ... met te hoge belastingdruk"	100.000	"
"Drie Vrouwen in één Keuken"	200.000	"
"De Weg naar Vrijheid??"	50.000	"
"Vrouwen van Nederland, ze vliegen de beurs uit"	100.000	"
"Middengroepen: Men laat U in de put zitten"	100.000	"
"Middenstander neem de ragebol"	200.000	"
"Meespraken of napraten"	10.000	"
"Gelijk gewicht in de schalen"	50.000	"

Voorts werden 100.000 strooibiljetten van de prijsvraag verspreid, zodat het totaal aantal verspreide geschriften heeft bedragen 1.410.000.

Behalve deze door het Hoofdbestuur gebruikte en beschikbaar gestelde propaganda-middelen zijn nog door tal van afdelingen uitgebreide verkiezings-campagnes gevoerd door middel van advertenties en vlugschriften, waarbij vooral de drie grote steden zich niet onbetuigd hebben gelaten.

Tal van verschilpunten tussen de politieke partijen werden in de verkiezingsstrijd opgerakeld, maar het punt, waarvoor de ontbinding der Staten-Generaal had plaats gevonden: de Grondwetsherziening, kwam in de verkiezingsstrijd vrijwel niet ter sprake.

Met spanning werd de 25ste Juni, de dag der stemming, tegemoet gezien, die het antwoord moest brengen op de vraag, of al deze veelal belangeloos voor de Partij verrichte arbeid, een bevredigend resultaat zou opleveren.

Het is een vreugde voor de vijfde achtereenvolgende maal te mogen gewagen van een gunstig resultaat bij de verkiezingen. In 1948 behaalde de V.V.D. 8 zetels in de Tweede Kamer tegen 6 van de Partij van de Vrijheid in 1946. In 1949 steeg het aantal zetels in gemeenteraden; dat bezet werd door V.V.D.ers, gekozen op de lijsten van de Partij of op die van Gemeentebelang o.d., van 524 tot 658, een winst dus van 134 zetels, d.i. ongeveer 25%. In 1950 behaalde de V.V.D. 49 zetels in de Provinciale Staten tegen 37 in 1946. In 1951 werd, dank zij de gunstige uitslag van de Provinciale Staten verkiezingen in 1950; bij de verkiezing van de leden van de Eerste Kamer één zetel gewonnen, waardoor onze Fractie van 3 tot 4 leden klom.

De Tweede Kamer-verkiezing van 1952 deed ons aantal Tweede Kamer-leden stijgen van 8 tot 9.

Het aantal op de lijsten van de V.V.D. uitgebrachte stemmen vermeerderde van 391.908 tot 470.820, een vooruitgang dus van 78.912 stemmen of ruim 20% van het in 1948 behaalde aantal. Het totaal aantal uitgebrachte stemmen bedroeg in 1952 5.354.387 tegen 4.932.959 in 1948, een toeneming van 8,1%. Onze vooruitgang ging dus de procentuele toeneming van het totaal aantal geldige stemmen verre te boven, hetgeen een zeer verheugend verschijnsel genoemd mag worden. Het percentage van de door de V.V.D. behaalde stemmen steeg van 7,95 in 1948 tot 8,8 in 1952.

Met Mr Oud deden hun intrede in de nieuwe Tweede Kamer Mevrouw Fortanier-de Wit en de heren Ankersmit, Cornelissen, Den Hartog, Korthals, Van Leeuwen, Ritmeester en Zegering Hadders.

Met voldoening mag worden vastgesteld, dat de toeneming van het aantal stemmen vrijwel over het gehele land plaats had. Alleen de kieskring Drenthe ging terug van 15,7 tot 14,8%, terwijl de kieskring Zeeland met 8% stationnair bleef.

In tegenstelling met de verkiezing voor leden van de Tweede Kamer bracht die voor leden van de Eerste Kamer in het geheel geen spanning toe, omdat het kiezerscorps daarvoor, de Provinciale Staten, geen

wijziging had ondergaan en men dus tevoren de uitslag kon voorzien. Dit was mede het geval, omdat dit jaar evenals verleden jaar wederom tussen de Statenleden van de C.H.U. en de V.V.D. in de provincies Groningen, Drenthe, Overijssel en Gelderland enerzijds en Zuid-Holland anderzijds een afspraak was gemaakt voor stemuitwisseling. De vier aftredende leden van onze Partij H.D.Louwes, Prof. Mr A.N.Molenaar, Mr Dr R.H. Baron de Vos van Steenwijk, en Mr W.C. Wendelaar werden alle herkozen.

Drie dagen na de Tweede Kamer-verkiezingen kwam het Hoofdbestuur tezamen met de gekozenen van de beide Kamerfracties bijeen ter bespreking van de uitslag van de Kamerverkiezingen. Van deze bijeenkomst werd de volgende dag het volgende communiqué uitgegeven.

"Het Hoofdbestuur van onze Partij vergaderde op Zaterdag 28 Juni in Utrecht onder voorzitterschap van Mr P.J.Oud. Bij deze vergadering waren ook aanwezig de leden van de Eerste en Tweede Kamerfractie van onze Partij.

Bij de aanvang van de vergadering werd het kort geleden overleden Hoofdbestuurslid de heer L.Spaanderman herdacht. Vervolgens werden de nieuwe Hoofdbestuurleden en de nieuwe Tweede Kamerleden welken geheten.

Telegrammen met gelukwensen voor de verkiezingsuitslag van de V.V.D. waren o.m. binnengekomen van de Belgische Liberale Partij en het Vlaams Liberaal Verbond.

Het hoofdpunt van de agenda werd gevormd door een discussie over de uitslag van de verkiezingen voor de Tweede Kamer, welke de positie van de V.V.D. versterkt heeft.

Bij de besprekingen kwam als mening naar voren, dat deelneming aan een regering, zoals in de afgelopen vier jaren, weinig voldoening heeft geschonken, omdat te weinig met de inzichten van de V.V.D. rekening werd gehouden, zodat voor het deelnemen aan een regering op deze basis weinig gevoeld werd.

Het vormen van een kabinet op een zo breed mogelijke basis leek het Hoofdbestuur na deze verkiezingen moeilijker dan ooit, omdat de uitslag van de verkiezingen de tegenstellingen eerverscherpt dan verzwakt heeft.

Het verlies van de K.V.P. en de A.R. (alsmede het achteruitgaan van de C.H.U.) aan de P.v.d.A. kwam het Hoofdbestuur van de V.V.D. niet vreemd voor, omdat de samenwerking van de Katholieke Arbeiders Beweging en het Christelijk Nationaal Vakverbond met het Nederlands Verbond van Vakverenigingen in de Raad van Vakcentralen het verschil tussen socialistische en christelijke politiek blijkbaar voor velen vervaagd heeft.

Het zal dan ook bij de loop van de kabinetscrisis de vraag zijn, of er een regering gevormd kan worden, die niet onder even grote druk van de Raad van Vakcentralen staat als tot dusverre het geval was.

Aan de Kamerfracties, in het bijzonder aan de Tweede Kamerfractie van de V.V.D. werd uit de aard der zaak overgelaten te beslissen, in hoeverre zij haar steun zou kunnen verlenen, indien deze gevraagd werd, met betrekking tot een program en de samenstelling van een kabinet".

Inmiddels was H.M.de Koningin haar besprekingen met haar adviseurs over het verlenen van een opdracht tot kabinetsformatie reeds begonnen en was ook Mr Oud als voorzitter van de Tweede Kamerfractie van de V.V.D. door H.M. in audiëntie ontvangen. De opdracht tot het vormen van een Kabinet werd verstrekt aan Dr W.Drees, die op diezelfde Zaterdag zijn besprekingen met de fractie-leiders begon. In de publicatie van het communiqué van de gehouden vergadering van het Hoofdbestuur werd door Dr Drees een reden gezien om Mr Oud niet uit te nodigen tot de algemene oriënterende besprekingen over de kabinetsformatie. Dr Drees slaagde er echter niet in zelf een kabinet te vormen, waarna de tweede opdracht werd verleend aan Prof.Beel. Ook deze zocht geen contact met leidende figuren uit de V.V.D. Prof.Beel slaagde evenmin. De derde opdracht werd verleend aan Mr Donker, die ook niet slaagde, waarna aan de Minister van Oorlog Staf, verzocht werd H.M.de Koningin in te lichten over de mogelijkheden, welke na het mislukken van de formatiepogingen van de heren Drees, Beel en Donker bestonden voor het vormen van een kabinet.

Het resultaat van Ir Staf's informatie was een hernieuwde opdracht tot kabinetsformatie aan Dr Drees, die dank zij Ir Staf nu geen moeilijkheden meer had en op 2 September trad na een crisis, die van 25 Juni af geduurd had, het nieuwe ministerie Drees op, waarin geen enkel lid van de V.V.D. is opgenomen.

Na afloop van de verkiezingen en gedurende de kabinetsformatie heeft het Secretariaat zich bezig gehouden met het nazien van de binnengekomen antwoorden naar aanleiding van het politiek opinie-onderzoek, dat bij de verkiezings-campagne door de V.V.D. was ingesteld. De 16.996 op juiste wijze ingevulde antwoorden gaven aan de 15 uit het verkiezingsprogram van de V.V.D. gepubliceerde punten het hieronder volgende aantal stemmen:

1. Aaneensluiting van alle democratische Staten voor het bewaren van de vrede en ter verdediging van de Christelijke beschaving tegen het communisme. 11.385
2. Aanmerkelijke verlichting van de belastingdruk, die de spaarzin en de groei van het bedrijfsleven belemmert. 11.213
3. Behandeling van de Nederlandse oorlogsslachtoffers in Zuid-Oost Azië op gelijke voet met die in Nederland. 1.727
4. Bepanking van de overheidsbemoeiing met het bedrijfsleven en bevordering der samenwerking van werkgevers en werknemers, niet van bovenaf maar van onderop. 8.184
5. Bescherming van de burger tegen ambtelijke willekeur. 2.014
6. Bundeling van krachten om zwaarder tegenwicht te bieden tegen het door de P.v.d.A. voorgestane en door de K.V.P. niet voldoende tegengegane staats-socialisme om zo naast deze machten een derde macht te vormen. 8.296
7. Gelijkstelling van man en vrouw voor de wet. 1.690
8. Gezond geld is eerste eis voor sociale zekerheid voor allen. 5.253
9. Maatregelen tegen de duurte ter verlagings van de kosten van levensonderhoud. 5.589
10. Nieuw Guinea moet onder Nederlands gezag blijven, tot dat zijn bevolking over eigen lot kan beschikken. 5.332
11. Pal staan voor de persoonlijke vrijheid en verzet tegen het streven om de Staat almachtig te maken. 5.642
12. Verlossing van de middengroep uit de benarde positie, waarin zij door de na-oorlogse Kabinetten is gebracht. 4.161
13. Versnelde woningbouw tot spoediger opheffing van de woningnood en van het gedwongen samenwonen. 9.834
14. Versterking van de positie van de openbare school en gelegenheid tot volle ontplooiing voor iedere gebleken bekwaamheid. 878
15. Verzet tegen nivellering der beloningen, maar loon naar prestatie. 3.782

De ingekomen antwoorden zijn na vaststelling van de uitslag toegezonden aan de Secretarissen van de afdelingen in de gemeenten, van waar de inzendingen waren binnengekomen, om van deze gebruik te maken bij het winnen van nieuwe leden en nieuwe abonné's op ons weekblad. In verschillende plaatsen heeft dit succes opgeleverd, vooral in die afdelingen, waar men door huisbezoek de inzenders persoonlijk als lid of abonné trachtte te winnen. Huisbezoek bleek ook hier nog altijd het meest effectieve middel!

Hoewel de uitslag van de verkiezing en de belangrijke winst van stemmen op onze Partij tot blijdschap stemt, des te schriller is de tegenstelling tot het geringe aantal leden van de Partij. Niettegenstaande herhaalde aanmaning hebben ook dit jaar niet alle afdelingen van onze Partij hun ledental per 31 December 1952 aan het Secretariaat opgegeven.

Toch mag het genoeg worden vastgesteld, dat dit jaar het merendeel der afdelingen deze opgave hebben gedaan. Werd in de drie voorafgaande jaren deze opgave slechts verstrekt door achtereenvolgens 79, 131 en 95 afdelingen, thans hebben 242 afdelingen hun ledental opgegeven. Deze 242 afdelingen hadden aan het eind van het verslagjaar tezamen een ledental van 19.452 tegen 18.512 aan het begin van het verslagjaar. Dit is derhalve een toename van 940 of ongeveer 5%. Dit is in een verkiezingsjaar niet zo veel, omdat de ervaring leert, dat in een jaar, waarin de Tweede Kamer-verkiezingen worden gehouden, het ledental gewoonlijk stijgt, waarna het in de drie volgende jaren weer afneemt. Het geringe aantal leden van de Partij tegenover een gelukkig steeds stijgend kiezerscorps dreigt het gevaar te doen ontstaan, dat de Partij hoe langer hoe minder representatief wordt voor het vrijzinnig kiezerscorps. Een ledental van 19.452 tegenover een stemcijfer van 470.820 betekent, dat slechts iets meer dan 4% van hen, die hun stem op onze lijst uitbrengen, lid van de Partij is.

Vergelijkt men hiermede het ledental van de K.V.P., dat op ruim 1½ miljoen kiezers ongeveer 250.000 bedraagt, hetgeen ruim 16% in de partij georganiseerd betekent, of dat van de A.R. partij, dat volgens de laatst bekende cijfers op een totaal aantal stemmen van ruim 600.000 ruim 100.000 bedraagt, hetgeen ook 16% uitmaakt, dan is het aantal vrijzinnige kiezers, dat in de V.V.D. georganiseerd is, wel bedroevend klein.

Bij herhaling werd reeds op dit verschijnsel gewezen, doch tot dusverre bleef verbetering achterwege. Uitbreiding van het ledental dient een punt van aanhoudende zorg te zijn voor de besturen van centralen

en afdelingen. Te dien einde wordt hierbij een specificatie gegeven van het aantal per kieskring op onze Partij uitgebrachte stemmen en het aantal leden van de Partij:

Kieskring	Aantal stemmen	Aantal leden
Arnhem	32.059	2.099
Nijmegen	17.367	534
Rotterdam	44.793	850
's-Gravenhage	40.995	1.145
Leiden	25.942	1.498
Dordrecht	34.592	2.182
Amsterdam	49.856	1.428
Den Helder	26.984	589
Haarlem	38.962	1.473
Middelburg	11.800	312
Utrecht	27.419	1.110
Leeuwarden	21.505	1.376
Zwolle	31.267	1.083
Groningen	31.208	2.124
Assen	20.726	1.290
Zuid (Den Bosch, Tilburg, Maastricht)	15.345	354

Uit bovenstaande gegevens blijkt, welke centrales het gemiddelde percentage van ruim 4 zelfs niet halen.

Het vorenvermelde getal van 19.452 leden geeft de cijfers van 242 afdelingen. 65 afdelingen hebben hun ledental niet opgegeven. Hiertoe behoren o.a. de afdelingen: Deventer, Steenwijk, Emmen, Alkmaar, Anna Paulowna, Bergen, Castricum, Enkhuizen, Purmerend, Wormerveer, Winterswijk, Lekkerkerk, Velsen-Santpoort, enkele kleinere afdelingen en uit den aard der zaak thans ook enkele afdelingen uit het noodgebied.

Tegenover de aanwas van leden staat een achteruitgang van het aantal afdelingen. Bij het begin van dit jaar telde de Partij 317 afdelingen.

In het verslagjaar werden 23 nieuwe afdelingen opgericht, waarvan zeven in Drenthe, t.w. Annerveen, Borger, Havelte, Nieuw-Amsterdam, Pesse, Vledder en Wapserveen; twee in Noord-Holland, t.w. Borkhout en Langedijk; twee in Zeeland, t.w. Brouwershaven en Nieuwerkerk; vijf in Overijssel, t.w. Hellendoorn-Nijverdalen, Holten, Nieuw Leusen, Wierden en Wijhe; één in de Noordoostpolder; één in Friesland, t.w. Langweer; vier in Groningen, t.w. Leek, Marum, Oldehove en Oldekerk/Niekerk; en één in Zuid-Holland, n.l. Pijnacker. In de provincies Gelderland en Utrecht werd geen enkele nieuwe afdeling opgericht!

Daartegenover zijn 33 afdelingen opgeheven of als niet meer bestaand te beschouwen, daar zij sinds jaren niet hebben voldaan aan hun verplichting tot contributie-aafdracht en taal noch teken van zich hebben laten horen.

Dit waren de afdelingen Aalsmeer, Baflø, Balckbrug, Boorta, Beilen, Benningbroek/Sybc-Karspel, Bergambacht, Den Bommel, Borculo, Capelle a.d. IJssel, Delden, Dokkum, Finsterwold, Geldermalsen, Haarlemmermeer, Hengelo (Gld), Kloosterburen, De Krim, Loosdrecht, Maarssen, Maurik, Nieuwolda, Renesse, Rolde, Scheemda, Stadskanaal/Onstwedde, Ten Boer, Terschelling, Vorden, Vries, Westerbork, Wieringen en Zevenhuizen. Het aantal afdelingen aan het einde van het verslagjaar bedraagt dus 307.

In Aalsmeer, Barradeel, Capelle a.d. IJssel, Loosdrecht, Maarssen en Renesse werden correspondentschappen gevestigd.

Het aantal abonné's op ons weekblad Vrijheid en Democratie bleef dit jaar in stijgende lijn.

Op 1 Januari 1952 waren er 5.605 abonné's en op 1 Januari 1953 5.699. Toch is dit aantal nog veel te gering om de steeds stijgende exploitatie-kosten te dekken. Daarom wordt nogmaals een dringend beroep gedaan op de besturen van afdelingen en centrales om het aantal abonné's op Vrijheid en Democratie op te voeren. Het aantal abonnementen op de Vrije Amsterdammer bleef constant op 1480. Het totaal aantal lezers van beide bladen bedraagt aan het einde van het verslagjaar dus 7.179.

In de door de afdelingen aan het Secretariat toegezonden jaar-

verlagen wordt nog telkenjare melding gemaakt van verlies van leden wegens vertrek uit de gemeente of wegens overlijden. Nogmaals wordt er de aandacht op gevestigd, dat hiertegenover toch ook staat vestiging binnen de gemeente en bereiken van de kiesgerechtigde leeftijd.

Door overlijden ontvielen ons in het afgelopen jaar wederom velen, die de Partij tijdens hun leven met raad en daad hebben gesteund. Van hen willen we noemen: J.D.Ros, lid van de Commissie voor Kunstsubsidies te 's-Gravenhage; G.Polak Daniëls, oud hoofdredacteur van Het Vaderland en oud lid van de Provinciale Staten van Zuid-Holland; Jhr Ir O.C.A. van Lidth de Jeude, oud minister van Waterstaat en van Oorlog, oud lid van de Gemeenteraad van Barm, en oud lid van de Provinciale Staten van Utrecht en Zuid-Holland, te 's-Gravenhage; Mevrouw F.S. van Balen-Klaar, eerste vrouwelijke kandidaat in 1918 van de Liberale Unie voor de Tweede Kamer te Laag-Keppel; C.Gestel, oud lid van de Gemeenteraad van Rotterdam te Rotterdam; Mr H.J.Knottenbelt, oud voorzitter van de Liberale Fractie van de Tweede Kamer en oud lid van de Eerste Kamer van de Staten-Generaal te 's-Gravenhage; L.Spaanderman, lid van het Hoofdbestuur te Hilversum; J.de Groot Jaczn., wethouder te Berkenwoude; J.L.F. de Meyere, J.L.F., oud voorzitter van de afdeling Amsterdam en bestuurslid van het Mr H.C. Dresselhuys-fonds, te Hilversum; Prof.Mr B.C.Slotemaker, voorzitter van de Sociale Commissie van de V.V.D., te Wassenaar; W.R.Vermande, oud lid van de Gemeenteraad van Voorburg, te Voorburg; E.A.Veen, lid van de Financiële Commissie te Zaandam; H.J.E.Moll, secretaris van de afdeling Schiedam; F.Popping, secretaris van de afdeling Beilen; J.Slager, lid van de Gemeenteraad van Oosthuizen, en J.L.H.Boot, voorzitter van de afdeling Doorn.

De Jaarlijkse Algemene Vergadering werd gehouden op 25 en 26 April en werd bijgewoond door een afvaardiging van de Belgische Liberale Partij onder leiding van de President R.Motz, en van het Liberaal Vlaams Verbond onder leiding van de Voorzitter Mr V.Sabbe.

In de samenstelling van het Hoofdbestuur kwam in het verslagjaar enige wijziging. In de Jaarlijkse Algemene Vergadering werd en de penning meester de heer C.J.v.d.Bergh en het lid van het Dagelijks Bestuur Mevrouw Mr E.A.J.Scheltema-Conradi bij enkele kandidaatstelling herkozen. De aftredende leden van het Hoofdbestuur Ir A.J.Engel, J.Krooshof en Ir A.Voet werden eveneens herkozen. In plaats van de heren Ir J.Baas en H.B.Berghuys, die zich niet herkiesbaar hadden gesteld, werden gekozen de heren A.Calje te Alblasterdam en B.Doodes Breuning ten Cate te Almelo. Het Hoofdbestuur werd getroffen door het overlijden van de heer L.Spaanderman.

Het Hoofdbestuur vergaderde in het verslagjaar driemaal. In deze bijeenkomsten werden de verkiezingen voor leden van de beide Kamers der Staten-Generaal voorbereid, de uitslag van de verkiezingen en de Kabinetsformatie besproken, terwijl de politieke toestand in het algemeen en de organisatie van de Partij in het bijzonder behandeld werden. Voorts had de verhouding tot de buitenlandse geestverwante politieke partijen de aandacht en werd een advies vastgesteld met het oog op de in 1953 te houden gemeenteraadsverkiezingen.

Tenslotte stelde het Hoofdbestuur overeenkomstig de in de Algemene Vergadering gedane toezegging een Commissie in ter bestudering der Kinderbijslageregeling.

Het Dagelijks Bestuur kwam viermaal bijeen. Behalve aan de voorbereiding van de vergaderingen van het Hoofdbestuur besteedde het Dagelijks Bestuur in het bijzonder zijn aandacht aan het bijeenbrengen van het verkiezingsfonds en aan de te voeren propaganda bij de Kamer-verkiezingen. Voorts verleende het zijn medewerking aan de oprichting van het op initiatief van Mr F.G.van Dijk te 's-Gravenhage tot stand gekomen Studiecentrum. Tenslotte besloot het tot verspreiding op ruime schaal van het door Mr P.J.Oud bij de Algemene Beschouwingen over de Begroting van 1953; in de Tweede Kamer gesprokene, samengevat in een brochure onder de titel "Ro de Vaan in de Mist". Hiervan werden 9000 exemplaren verspreid. De oplage had groter kunnen zijn, indien verschillende afdelingen hare bestelling tijdig hadden ingezonden!

De Partijraad kwam slechts éénmaal bijeen en wel op 22 November ter bespreking van de politieke toestand.

Voorts werd er zesmaal en wel op 2 Februari, 15 Maart, 5 April, 10 Mei, 27 September en 6 December een bijeenkomst gehouden van het Secretariaat met de secretarissen van de Centrales. Overeenkomstig een door het Hoofdbestuur in zijn vergadering van 22 Maart genomen besluit werden sindsdien ook de leden van het Hoofdbestuur tot het bijwonen dezer

bijeenkomsten uitgenodigd, terwijl in de bijeenkomst van 5 April ook de voorzitters en in die van 10 Mei de voorzitters en de penningmeesters van de centrales uitgenodigd waren in verband met de komende Kamer-verkiezingen.

Ook dit jaar hebben verschillende commissies weer belangrijke arbeid voor de Partij verricht. De Propagandacommissie vergaderde op 29 Maart ter bespreking van de bij de komende verkiezingen te voeren propaganda.

De Middenstandscommissie kwam op 18 Maart en 21 October bijeen.

De Buitenlandse Commissie vergaderde viermaal op 25 Januari, 7 Maart, 18 April en 4 December.

De Landbouwcommissie kwam slechts éénmaal bijeen en wel op 7 Maart.

De door het Bestuur van de Vereniging van Staten- en Raadsleden ingestelde commissie ter Bestudering van het probleem betreffende Subsidieverlening door de Overheid aan de Kunst hield met belangstellende leden van de Partij op 29 Januari een hearing en op 30 Januari haar slotvergadering. Op 3 April hield ze nog een persbijeenkomst ter bespreking van de conclusies van haar rapport.

Dezelfde Vereniging heeft na aanneming van de Winkelsluitingswet door de Staten-Generaal een commissie ad hoc in het leven geroepen om aan leden van de gemeenteraad een advies uit te brengen over de winkelsluiting en de bedrijfssanering. Deze commissie vergaderde tweemaal en wel op 6 Juni en 4 Juli.

Met instemming van het Hoofdbestuur riep de Vereniging van Staten- en Raadsleden een commissie in het leven ter voorbereiding van de herziening van het gemeenteprogram. Deze commissie hield drie vergaderingen en wel op 25 October, 29 November en 20 December. In deze laatste vergadering werd een concept-gemeenteprogram samengesteld, dat aan de Partij is aangeboden ter vaststelling van het gemeenteprogram in de Jaarlijkse Algemene Vergadering van 1953.

De Redactie-commissie van het weekblad Vrijheid en Democratie hield vrijwel geregeld haar maandelijks vergaderingen.

Zoals uit bovenstaande opsomming blijkt was een groot deel van het werk der commissies in dit jaar reeds gericht op voorbereidende arbeid voor de verkiezingen. Deze laatste namen van verschillende personen in de Partij reeds zoveel tijd in beslag, dat het werk van de commissies, die niet speciaal een taak hadden bij de voorbereiding der verkiezingen enigszins op de achtergrond werd gedrongen.

De Jongeren Organisatie Vrijheid en Democratie (J.O.V.D.) deed ook in dit jaar van een opgewekt leven blijken. Op 15 en 16 Maart hield zij een voorjaarsweek-end in Benelux-verband en van 26 Juli tot 3 Augustus werd een zomerkamp gehouden. Op 15 en 16 November hield zij haar congres en tevens haar jaarvergadering te Dordrecht. De Partij-voorzitter Mr Oud het Eerste Kamerlid Mr Wendelaar en het Tweede Kamerlid Drs Korthals gaven hierbij van hun belangstelling voor de J.O.V.D. blijk.

De "Organisatie Vrouwen in de V.V.D." hield op 18 en 19 October een wederom zeer goed geslaagde en druk bezochte studiebijeenkomst in Oud Leusden, welke door de Secretaris der Partij werd bijgewoond. Op deze bijeenkomst ontbrak Mevrouw A. Fortanier-de Wit wegens ziekte, die haar gedurende het verdere gedeelte van het verslagjaar noopte zich aan haar werkzaamheden in de Partij te onttrekken.

Op 19 October vertegenwoordigde Drs H.A. Korthals de Partij op het jaarlijks congres van het Liberaal Vlaams Verbond te Brussel.

Op 2 Mei verenigde het Dagelijks Bestuur leden van de beide Kamerfracties, van het Hoofdbestuur en van de Redactie-commissie met verschillende vooraanstaande liberale journalisten aan een maaltijd in den Haag, waarbij de Partij-voorzitter de gelegenheid had om in een tafelrede een uiteenzetting te geven van het verkiezingsprogram van de V.V.D.

Op 3 November was er aan de voor-avond van de Algemene Beschouwingen over de Begroting voor het jaar 1953 eveneens een bijeenkomst met liberale journalisten, waarbij Mr Oud toen een overzicht gaf van de door de Tweede Kamer-fractie aan te nemen houding tegenover het nieuwe Kabinet.

De Vereniging van Staten en Raadsleden der V.V.D. had ook dit jaar weer een groot aandeel in het werk van de Partij. Zij stelde de reeds bovengenoemde commissies voor: de Kunstsubsidies, de Winkelsluiting en het Gemeenteprogram, welke alle in het verslagjaar met hun werkzaamheden gereed kwamen. Zij hield op 25 April haar jaarlijkse algemene ledenvergadering, welke druk bezocht was. Haar aantal leden steeg van 461 tot 472. Het is te betreuren, dat nog niet alle leden van gemeenteraden en van Provinciale Staten, die lid van de Partij zijn, tevens lid van deze Vereniging zijn. Evenals vorige jaar belegde zij voor de gemeenteraadsleden in gemeenten met meer dan 75.000 inwoners een bijeenkomst ter

voorbereiding van de behandeling der jaarlijkse gemeentelijke begroting, welke bijeenkomst gehouden werd op 11 October en bijgewoond werd door de Secretaris der Partij.

In de maand November hield zij soortgelijke bijeenkomsten voor gemeenteraadsleden van kleinere gemeenten, welke onder leiding van een der bestuursleden in verschillende plaatsen van het land werden gehouden.

Het beleggen van al deze bijeenkomsten ter onderlinge bespreking van de a.s. begrotingen belooft een traditie in onze Partij te worden, waarvoor de Voorzitter van de Vereniging van Staten en Raadsleden, de heer D.W.Dettmeyer het initiatief heeft genomen, dat zeker een woord van lof verdient.

Aan het einde gekomen van de opsomming van de lotgevallen van onze Partij in 1952 moge de steller van dit verslag de wens uitspreken, dat ook het verslag over het jaar 1953 moge getuigen van een opgewekt partijleven en van succesrijke verkiezingen.

De Secretaris,
Mr J. Rutgers.